

Вчений-педагог був переконаний, що наявність у вчителя розвиненої емоційної культури позитивно впливає на загальну культуру шкільного життя, визначає ставлення вчителя до учнів як до найвищої цінності.

Важливого значення у процесі формування методологічної культури майбутнього вчителя, на думку сучасних дослідників має методологічна рефлексія. Постійний аналіз педагогічних ситуацій, самоаналіз власної навчальної та практичної діяльності, причин своїх успіхів і невдач, виявлення утруднень, моделювання варіантів розв'язання педагогічних задач дозволяє удосконалити педагогічну діяльність, сформувати у майбутніх учителів потребу у професійному самовдосконаленні та стійку мотивацію професійного саморозвитку.

Розвиток методологічної рефлексії видатний педагог пов'язував із здатністю майбутнього вчителя до творчої праці. Він не зважав на певну дидактичну і методичну недосвідченість молодого вчителя. Головне – щоб людина була працьовитою і охопленою жадобою знань. На його думку, педагогічна творчість виникає тоді, коли у вчителя народжується бажання бачити свою справу та її результати кращими, якомога повніше втілювати у навчальному процесі гармонію мети та засобів.

Із здатністю до творчої праці В. Сухомлинський пов'язував також таку функцію методологічної рефлексії, як наукове передбачення. “Без наукового передбачення, без уміння закладати в людині сьогодні ті зерна, які зійдуть через десятиріччя, виховання перетворилося б у примітивний нагляд, вихователю – у неграмотну няньку, педагогіка – у знахарство. Треба науково передбачити – в цьому суть культури педагогічного процесу, і чим більше тонкого, вдумливого передбачення, тим менше несподіваних нещаст” [10, с.423], – писав видатний педагог. Він був переконаний, що вміння творчо працювати кожен вчитель повинен виробити у собі сам. Підґрунтям для цього повинні стати професійні знання, загальна ерудиція та внутрішня мотивація до педагогічної діяльності.

Висновок: таким чином, у своїй педагогіці В.Сухомлинський одним з перших обґрунтував

ідеї та вихідні положення щодо розвитку методологічної культури майбутнього вчителя. Провідними умовами розвитку методологічної культури як характеристики професіоналізму майбутнього вчителя, за В.Сухомлинським є: створення педагогічного соціокультурного простору у педагогічних навчальних закладах, формування наукового світогляду та розвиненої духовної культури майбутніх учителів, розвиток у них методологічної рефлексії та здатності до творчої праці. Як свідчить аналіз сучасних досліджень з проблематики розвитку методологічної культури, творчий внесок В.Сухомлинського у цій царині є актуальним для сьогодення, потребує ґрунтовного наукового вивчення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е.В.Бондаревская // Педагогика. – 1999. – №3 – С.37-43.
2. Васянович Г.П. Методологічна культура вчителя у наукових пошуках Василя Сухомлинського / Г.П.Васянович // Педагогічний дискурс: Хмельницьк. – 2011. – вип. 10. – С.92-94.
3. Гуревич П.С. Философия культуры. / П.С.Гуревич – М.: Аспект Прес, 1995. – 288 с.
4. Краевский В.В. Методология педагогики: Пособие для педагогов-исследователей / В.В.Краевский. – Чебоксары: Изд-во Чуваш, ун-та, 2001. – 244 с.
5. Краевский В.В. Три измерения в педагогике / В.В.Краевский // М.Н.Скаткин и современное образование: Материалы научно-практ. конф. В 2-х т. – М., 2000. – Т.1. – С.11-17.
6. Кульневич С.В. Личностная ориентация методологической культуры учителя / С.В.Кульневич // Педагогика. – 1997. – №5. – С. 108-115.
7. Протокол № 7 від 20.01.1970 року // Книга протоколів психологічного семінару Павлиської школи за 1969 – 1971 рік. – П.М.М., ЛВ 1657/1657. – арк. 27-31.
8. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4.
9. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Рідна школа, 1976. – Т. 3.
10. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 3.

УДК 371.011

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИРОДОВІДПОВІДНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЦІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Тетяна КРАВЦОВА (Кіровоград)

У статті розглядаються наукові погляди та освітня діяльність В.О. Сухомлинського, щодо організації природовідповідного виховання учнів. Автор акцентує увагу на основних підходах до організації природовідповідного виховання учнів.

Ключові слова: природовідповідне виховання, принцип природовідповідності, особистісно-зорієнтоване виховання.

В статье рассматриваются научные взгляды и образовательная деятельность В.А. Сухомлинского по организации природосообразного воспитания учащихся. Автор акцентирует внимание на основных подходах природосообразности организации воспитания учеников.

Ключевые слова: природосообразное воспитание, принцип природосообразности, личностно-ориентированное воспитание.

В умовах реформування вітчизняної освіти при переході до парадигми особистісно зорієнтованого виховання і навчання учнів, безумовно, зростають вимоги до реалізації основних завдань і напрямків розвитку національної системи освіти. Серед них на чільному місці – гуманізація, гуманітаризація освіти, визнання головною цінністю індивідуальності учня, особистісна орієнтація виховного процесу, створення умов для розвитку індивідуальних здібностей учня, продуктивний характер навчання, необхідність виховання активної, духовно багатой особистості. В цих умовах особливої актуальності набуває дослідження педагогічного досвіду в контексті організації вільного, природовідповідного виховання.

Інтерес до теми дослідження пов'язаний насамперед з її універсальністю, різноплановістю, багатоперспективністю, загальною гуманістичною спрямованістю. Тому, незважаючи на значну кількість досліджень, актуальною є спроба узагальнення та систематизації поглядів на організацію природовідповідного виховання у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.

Окремі аспекти реалізації природовідповідного виховання В.О.Сухомлинським у розумовому, моральному, трудовому, естетичному, фізичному, екологічному вихованні розглядаються у наукових роботах Є.К.Андреєвої, І.Д. Беха, Л.С.Бондар, Т.Г.Будняк, С.Г.Карпенчук, Т.І.Когачевської, В.О.Кравцова М.В.Левківського, М.Г.Стельмаховича, Б.С.Тартановського, І.Г. Слюсаренка, З.М. Шевців, К.А.Юр'євої та ін.

Багато уваги проблемі організації природовідповідного виховання учнів різних вікових груп, викладанні окремих навчальних курсів і предметів приділяли педагоги Г.І.Сухомлинська, Я.І.Лисак, Р.Н. Зора, Н.М.Жаленко, Г.О.Нестеренко, Г.Я.Вовченко, С.О.Сухомлинський, З.Г.Курньова.

Мета дослідження полягає у науковому аналізі і визначенні особливостей організації природовідповідного виховання в педагогіці В.О.Сухомлинського, завдання – обґрунтувати основні підходи до організації природовідповідного виховання у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.

Зауважимо, що головну мету освіти В.О. Сухомлинський бачив у вихованні гармонійної, всебічно розвиненої особистості. "Виховання всебічно розвиненої особистості як

педагогічне керівництво різноманітними її відношеннями до навколишнього природного і суспільного середовища залежить від найрізноманітніших умов, від великої кількості явищ, що їх бачить і осмислює дитина, в яких перед нею відкривається світ" [4, с. 71] – вважав видатний педагог і додавав: "Виховання всебічно розвиненої особистості – це вміння розібратися у великій кількості найскладніших і немовби непомітних на перший погляд залежностей" [4, с. 71].

Відтак, успішність виховання має велику залежність від того, наскільки ґрунтовно вихователь вивчив природні особливості своїх вихованців (анатомо-фізіологічні, вікові, статеві, національні, психологічні) та як він їх врахував у виховному процесі.

Отже, організація природо відповідного виховання займала одне з провідних місць у педагогічній системі В.О.Сухомлинського. "Знати дитину – це та найголовніша точка, де стинаються теорія і практика педагогіки, де сходяться всі нитки педагогічного керівництва шкільним колективом" [7, с. 441] – був переконаний видатний педагог, який значно розширив зміст принципу природовідповідності, створив нову ідеологію взаємин людини і природи.

В.О.Сухомлинський зазначав, що потрібно побудувати природовідповідне виховання в світі, близькому й зрозумілому дитині. Не дивно, що у "Школі під блакитним небом" (інша назва "Школи радості") принцип природовідповідності визначав і форму, і зміст навчання.

Педагог практично відійшов від традиційної класно-урочної системи і проводив заняття виключно на лоні природи. Головна мета цих занять – "навчити думати, сприймати, спостерігати" [10, с. 99]. Природа стає першим об'єктом дослідження в процесі спілкування з нею учнів. При цьому вчитель використовує ці взаємини для закладання основ не тільки розумового, а й морального, естетичного, фізичного розвитку своїх учнів, створення дитячого колективу. "Школа радості" стає своєрідним містком між дошкільним життям і шкільним навчанням, дозволяє педагогу реалізувати свої філософські гуманістичні ідеї про можливість вільного виховання.

Крім того, організоване спілкування дітей з природою в цей час виконує визначальну функцію у виявленні педагогом в процесі спостереження індивідуальних здібностей, нахилів, задатків учнів, вивчення індивідуальних особливостей процесів сприймання, мислення,

розумової праці, здоров'я. Все це дозволить ефективно організувати процес навчання у шкільні роки і реалізувати одну з головних складових принципу природовідповідності – врахування індивідуальних потреб і здібностей дитини при організації процесу виховання.

Отже В.О.Сухомлинський так визначав роль природовідповідності у виховному процесі: “Природа – величезної ваги виховний фактор, що накладає свій відбиток на весь характер педагогічного процесу. Природа, як світ, в якому дитина народжується, пізнає навколишню дійсність і саму себе, полегшує виховну роботу і водночас ускладнює її, робить її багатшою, багатограннішою” [15, с 537].

В.О.Сухомлинський був впевнений у необхідності поступового введення учнів у нове для них життя. Тому перші роки навчання мало відрізнялися від “Школи радості”. Педагог відзначав: “Поступовість у підготовці дітей до класних занять – неодмінна умова повноцінного трудового, морального й розумового виховання. Кінцева мета в тому, щоб навчити людину працювати в будь-яких умовах” [10, с. 114].

Зазначимо, що В.О.Сухомлинський прагнув організувати природовідповідне виховання для учнів різного віку. Так, головне призначення природо відповідного виховання у молодшому шкільному віці – сприяти розвитку індивідуальних здібностей, творчого мислення, фізичному загартуванню, заохоченню до навчання, адаптації до шкільного життя.

У великій мірі, організація природовідповідного виховання у молодших класах визначала спілкування з природою як ефективну форму організації навчання.

Більш активна, самостійна природовідповідна діяльність учнів організується у роки юнацтва. Великою мірою організація природовідповідного виховання у старшому шкільному віці показана Василем Олександровичем у рукописі монографії “Виховання юнацтва”, де головною метою природовідповідного виховання у старших класах є врахування природних нахилів і здібностей учнів з метою їхньої підготовки до вибору професії, що реалізується через навчальні предмети і діяльність факультативів та предметно-наукових гуртків.

Зауважимо, що організація природовідповідного виховання учні спирається на вивчення і врахування природно-індивідуальних здібностей дитини, на організацію творчого, активного спілкування учнів з природою, на пріоритетність духовного розвитку, екологічне виховання.

Слід зазначити що, у педагогіці В.О. Сухомлинського природовідповідність відіграє провідну роль в усіх сторонах всебічного

розвитку особистості: розумовому, моральному, фізичному, трудовому, естетичному вихованні.

В основу механізму побудови розумового виховання В.О.Сухомлинський поклав філософські ідеї гармонійної цілісності при визначенні мети виховання і створенні системи, за допомогою якої вона реалізується. Він діалектично підходив до процесу сприйняття учнями навколишньої дійсності через творчу працю і активне, організоване спілкування з природою, поклав філософію гуманізму і ідеї педоцентризму в основу методики розумового виховання. В. О. Сухомлинський був впевнений у необхідності спеціальної спрямованості на постійний і планомірний розвиток розумових сил і здібностей дітей.

Видатний педагог приділяв багато уваги в своїй творчості вивченню і створенню умов для цілеспрямованого розвитку розумових здібностей учнів. Серед здібностей, які визначають розумовий розвиток, він називав спостережливість, гнучкість, самостійність, критичність, місткість, дисциплінованість, допитливість, системність [2, с 246].

Велику роль у їхньому розвитку В.О.Сухомлинський відводив організації природовідповідного виховання шляхом організації керованого спілкування і взаємодії учнів з природою. Він був впевнений, що особливе місце у розумовому вихованні займає пізнання світу за допомогою художніх засобів. “Могутнім союзником думки” [1, с. 395] називав Василь Олександрович емоційне сприймання явищ навколишнього світу, природи. В цьому положенні знайшла відображення думка про ідейність розумового виховання, зв'язок етики і знань.

Виходячи з ідеї, що справжнє розумове виховання орієнтує людину на життя, в усьому його різноманітті і багатстві, В.О. Сухомлинський передбачав реалізацію кількох взаємопов'язаних, підпорядкованих одне іншому завдань: розумовий розвиток неможливий без його спеціальної спрямованості на постійний і планомірний розвиток розумових сил і здібностей; розумове виховання повинне носити світоглядноформуючий характер, будуватись у тісному взаємозв'язку з іншими видами виховної діяльності; розумове виховання повинне організуватись без насилля над природою і психікою дитини, сприяти формуванню психологічно зрівноваженої, творчої, активної особистості.

Найповніше реалізація природовідповідності у моральному вихованні просліджується у таких працях В.О.Сухомлинського, як “Виховання радянського патріотизму у школярів”, “Духовний світ школяра”, “Моральний ідеал

молодого покоління”, “Виховання особистості у радянській школі”, “Серце віддаю дітям” [10], “Павлицька середня школа” [3], “Народження громадянина” [1] та ін.

Виходячи з власних філософських поглядів, В.О.Сухомлинський на перше місце в практиці морального виховання ставив виховання людяності, гуманності. При цьому педагог вказував, що у формуванні духовного світу школяра, а відтак – і його моральних переконань першочерговий вплив має розумова діяльність В.О.Сухомлинський вважав, що “радість як джерело оптимістичної впевненості дитини в своїх силах є умовою того багатства дійсного ставлення до навколишнього світу, без якого неможливий духовний розвиток”.

Разом з прищепленням учням загальнолюдських цінностей, В.О.Сухомлинський реалізував природовідповідність у вихованні для формування комплексу моральних почуттів і переконань, які об’єднуються в понятті патріотизму.

Видатний педагог був переконаний, що “патріотизм починається з любові до людини” [5, с. 318] Розглянемо ще один важливий аспект у моральному вихованні – залежність особистої свободи і самообмеження в свідомості особистості. Слід зазначити, що В.О.Сухомлинський був ініціатором виховання “без покарань”, принаймні у молодшому шкільному віці. Але абсолютна свобода веде до хаосу. Тому він розробив систему виховних впливів, активно реалізуючи при цьому принцип природовідповідності виховання. По-перше, регулярні заняття на природі дають змогу дати вихід внутрішній енергії малюків, захопити їхню увагу; по-друге, вивчення гармонійного, відносно сталого і впорядкованого світу природи зароджує в учнів думки про необхідність прилаштування своїх інтересів, потреб, діяльності до умов вселенського порядку, тим самим зароджуються ази дисципліни; по-третє, діяльність носить чітко виражений колективний характер, зацікавленість більшості колективу вивченням природних явищ змушує дітей прилаштовувати свої інтереси до суспільних. Саме тут зароджується колективне виховання через осуд або підтримку дій конкретного учня його товаришами; нарешті, подальший розвиток естетичних почуттів, етичних переконань, що відбувається при спілкуванні з природою, початок природоохоронної діяльності – все це закладає основи почуття самообмеження, відповідальності за свої вчинки.

Разом з тим, В.О.Сухомлинський був переконаний, що дитина може залишитись черствою, холодною, байдужою, якщо вона тільки “споживає” радість і добро, а не здобуває їх працею, напруженням всіх духовних сил. “Величезною моральною силою, що

облагороджує дітей, є творіння добра для людей” [10, с. 227] – вважав видатний педагог. Тому, навчивши учнів творити добро в природі, він вчив співпереживати почуття інших людей, ставити себе на їхнє місце.

Пильну увагу В.О.Сухомлинського в моральному вихованні школярів усіх вікових груп привертала проблема так званих “важких” дітей. У своїх основних працях, статтях “Про “важких” і “неможливих”, “Розмова про важких дітей” [6], монографії “Важкі діти” та інших він ґрунтовно характеризував дві групи учнів з девіантною поведінкою: діти з аномаліями розумового розвитку та діти з моральними проблемами

Головним шляхом проникнення вихователя в духовний світ вихованця, розуміння його людської сутності і впливу на неї називав В.О.Сухомлинський формування моральних звичок. Без моральної звички, на думку педагога, неможливі самоутвердження, самовиховання, самоповага. Моральні звички повинні ввійти у підсвідомість учня, стати “голосом совісті” [1, с.452], духовними інстинктами, що визначають природну сутність справжньої людини. Слід відмітити, що проблемі реалізації принципу природовідповідності в естетичному вихованні школярів видатний педагог приділив значну увагу в своїх основних творах, монографіях, багатьох статтях.

В.О.Сухомлинський також вважав категорію естетичного важливою складовою процесу сприйняття людиною навколишнього світу. Тому здатність до естетичних почуттів і оцінок він називав однією з визначальних рис природи людини як соціально-біологічної істоти. Виходячи з необхідності врахувати взаємозалежність природного і соціального в дитині, він визначав мету естетичного виховання: “Навчити дитину бачити в красі навколишнього світу духовне благородство, доброту, сердечність і на основі цього утверджувати прекрасне в собі” [2, с. 369]. Він вважав, що “дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і трепетних звуках, у казці та грі, в особистій творчості, в красі, що надихає її серце, у прагненні робити добро людям “ [10, с. 32]. У цих словах видатного педагога – програма естетичного і чуттєвого виховання дитини.

З ідеї природовідповідного виховання випливає і гуманістичне переконання Сухомлинського, що кожна дитина художньо обдарована. Відтак, мета реалізації принципу природовідповідності у естетичному вихованні – розкрити і розвинути ці задатки, прищепити учням основи художніх смаків і уподобань.

Наразі зауважимо, що В.О.Сухомлинський розглядав розумову і фізичну працю в органічному взаємозв'язку, виходячи з цілісної природи людської особистості. Тому, реалізуючи природовідповідне виховання, він домагався, щоб фізична праця з раннього дитинства ввійшла в духовне життя учнів як розумовий інтерес. “Панування розумової фізичної праці в школі” [3, с. 553] – ось, на думку В.О.Сухомлинського, необхідна передумова ефективного трудового виховання, поєднання розвитку розумових і фізичних сил дитини.

Важливого значення у трудовому вихованні Василь Сухомлинський надавав самообслуговуванню, вихованню вмінь задовольняти свої особисті потреби. Це – природовідповідна діяльність, сенс якої зрозумілий кожній дитині. Видатний педагог наголошував на необхідності виховання звички до самообслуговування як життєвої потреби з раннього дитинства, тісно пов'язував цей процес з вихованням емоційно-естетичної чутливості до навколишньої обстановки.

Крім того, ідея природовідповідності у трудовому вихованні розглядалась В.О. Сухомлинським як фактор зростання соціальної зрілості учнів. Організація праці, суттю якої було активне спілкування учнів з природою, дозволяла вченому-педагогу зробити дитячу працю нелегкою, але посилюючою, надати їй продуктивного характеру. Практична цінність такої діяльності в тому, що в процесі подолання труднощів у дітей розвиваються морально-вольові якості, вони отримують моральне задоволення не тільки від подолання труднощів під час праці, але й від кінцевого результату (вирощених власними руками хліба квітів, овочів тощо). Відтак, у них формується почуття гордості за свою працю, позитивна мотивація продовжувати важливу для суспільства роботу, усвідомлення суспільної значущості своєї діяльності.

Значне місце у творчій спадщині Василя Сухомлинського займають проблеми фізичного виховання школярів. Видатний педагог розглядав фізичне виховання як важливу сторону виховання всебічно розвиненої особистості, передумову повноцінного розумового, морального, естетичного, трудового розвитку учня. Оскільки мета фізичного виховання – передусім розвиток біологічних, природних якостей особистості, відповідно В.О.Сухомлинський надавав пріоритетного значення реалізації природовідповідності виховання, яка ґрунтується на врахуванні та розвиткові природних особливостей дітей, на визнанні спорідненості біологічної сутності людини з природою.

Слід відмітити, що В.О.Сухомлинський наголошував на необхідності організації природовідповідного, екологічного виховання, але відзначав складність, довготривалість і значущість цього процесу: “Потрібно багато місяців терплячого, постійного, розумного доторкання педагог до розуму дитини, доторкання з тією метою, щоб дитина побачила себе як частинку природи, здивувалася, навіть була вражена думкою про те, що людина до того часу сильна й могутня, поки вона вірний син матері-природи, що вміє берегти почуття вдячності за те, що вона живе, поки вона діяльна клітина організму, що називається природою. З цього, на мій погляд [Сухомлинського], повинні починатися освіта і виховання” [3 с. 559].

Отже В.О.Сухомлинський надавав пріоритетного значення ідеї природовідповідності в своїй педагогічній системі, яка активно реалізовувалася в усіх сторонах виховної діяльності; особливо у розумовому, моральному, естетичному, фізичному, трудовому вихованні.

Таким чином ми можемо зробити висновок на необхідності забезпечення в педагогічному процесі всіх основних ідей та поглядів видатного вітчизняного вченого щодо організації природовідповідного виховання учнів. Їх розгортання може дійсно призвести до принципової зміни педагогічної системи в напрямі її олюднення і гуманізації, сприятиме реалізації природовідповідного виховання протягом всього періоду навчання дітей в школі, ґрунтуватиметься на врахуванні і розвиткові у процесі виховання природних, психолого-вікових особливостей учнів, через організацію спілкування учнів з природою.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 283–582.
2. Сухомлинський В. О. Пависька середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 7–392.
3. Сухомлинський В. О. Природа, праця, світогляд / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 551–562.
4. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 55–208.
5. Сухомлинський В. О. Педагогіка серця / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 316–321.
6. Сухомлинський В. О. Розговор о трудных детях. / В. О. Сухомлинський – ЦДАОВУ. – Ф. 5097. – Оп. 1. – Спр. 743. – 21 арк.
7. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 393–626.

8. Сухомлинський В. О. Розумова праця і зв'язок школи з життям / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 53–69.

9. Сухомлинський В. О. Розум і руки / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 69–80.

10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 8. – С. 7–282.

11. Сухомлинський В. О. Сказки под голубым небом (Советы воспитателям) / В. О. Сухомлинський. – ЦДАОВУ. – Ф. 5097. – Оп. 1. – Спр. 665. – 2 арк.

12. Сухомлинський В.О. Советы воспитателям юношества. – / В.О.Сухомлинський – ЦДАОВУ. – Ф. 5097. – Оп. 1. – Спр. 220. – 143 арк.

13. Сухомлинський В.О.Стать человек. Воспитательный элемент моральной культуры / В.О. Сухомлинський //Новый мир. – 1974. – № 3. – С. 171–194.

14. Сухомлинський В.О.Сто порад учителям /// В. О. Сухомлинський Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. –Т. 2. –С. 419–656.

15. Сухомлинський В.О.Школа і природа / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 536–551.

УДК 37.035.3

ПЕДАГОГИ-КЛАСИКИ ПРО ПРОБЛЕМУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ ДІТЕЙ

Юлія КУЗЬМЕНКО (Херсон)

У даній статті було проаналізовано педагогічну спадщину вітчизняних педагогів-класиків (С. Ф. Русової, С. Т. Шацького, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського), що є скарбницею знань, ідей, поглядів на виховання молодого покоління, зокрема висвітлено основні ідеї щодо формування у дітей культури праці.

Ключові слова: освіта, культура праці, трудове виховання, трудова діяльність.

В данной статье был сделан анализ педагогического наследия отечественных педагогов-классиков (С. Ф. Русовой, С.Т.Шацкого, А.С.Макаренко, В.О. Сухомлинского), которое является сокровищницей знаний, идей, взглядов на воспитание молодого поколения, в частности раскрыты основные идеи относительно формирования у детей культуры труда.

Ключевые слова: образование, культура труда, трудовое воспитание, трудовая деятельность.

Утвердження України як суверенної, правової, демократичної, соціально орієнтованої держави, сприяє відновленню та розвитку національної педагогіки, освіти й виховання підростаючого покоління. У пошуках нових шляхів вирішення проблем гуманізації виховання та навчання, сучасна педагогічна наука звертається до різних джерел, зокрема, до педагогічного досвіду прогресивних педагогів минулого. Історія свідчить, що ХХ століття стало періодом посиленої уваги до культуроформуючих проблем виховання та освіти. Зокрема, сучасна педагогіка активно використовує на практиці принципи організації трудової діяльності педагогів-класиків А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського, С.Ф.Русової, С.Т.Шацького та інших. Тому в даній публікації ми поставили за мету проаналізувати педагогічну спадщину вітчизняних педагогів-класиків, що є скарбницею знань, ідей, поглядів, та висвітлити основні ідеї щодо формування у дітей культури праці.

Слід зауважити, що проблема формування культури праці хоч і не посідала чільне місце у творчості видатних педагогів минулого, але науковці намагалися її розв'язати. Так, вони не лише з різних сторін досліджували трудову діяльність дітей, а й вказували на те, що культура, праця і людина неподільні, намагалися визначити оптимальні умови і шляхи

формування у особистості високого рівня культури праці. Більш того, усі вони наголошували, що виховання в праці – це, насамперед, виховання любові до праці. Але, зрозуміло, одночасно ця робота педагога допомагає у вирішенні інших педагогічних задач. Підтримка любові до навчання, до знань, виховання любові до людей праці, до результатів їх труда, до природи, до всього живого і прекрасного, розвиток вмінь працювати в колективі, підготовка до свідомого вибору професії, виховання моральності, переконань – усі педагогічні цілі, скільки їх є, поєднано в одне ціле, що можна назвати "праця".

Дійсно, не може існувати окремо розумове, моральне, трудове виховання, оскільки перед педагогом особистість – дитина, її духовне життя. Саме тому видатні вітчизняні педагоги вказують на те, що першою і головною метою навчально-виховного процесу – прищепити дитині любов до праці.

Відомо, що С.Ф.Русова вважала працю ефективним засобом виховання і навчання лише в тому випадку, коли вона була частиною загальної системи освіти. У багатьох її роботах можна зустріти словосполучення: „виховання в праці”, „трудова діяльність”, „праця як метод виховання”, „творча діяльність”, „трудоий принцип виховання” тощо. Основне положення, яким керувалася педагог у своїй діяльності, було таким: „Перш за все виховувати в дитині нахил